

MESLEK SEÇİMİ KAPSAMINDA: ANNE BABA TUTUMU VE ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUM*

Mehmet ÖZCAN**

Anıl Kadir ERANIL***

Geliş Tarihi: Aralık, 2017

Kabul Tarihi: Mart, 2018

Öz

Lise son sınıf öğrencilerinin anne baba tutumu ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumunun çeşitli değişkenler açısından incelenmesi araştırmanın çalışma konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışma tarama modelinde desenlenmiştir ve nicel bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma grubunu 331 lise son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre lise son sınıf öğrencilerinin anne baba tutum ortalama puanları 5 üzerinden 3.72 ve öğretmenlik mesleğine yönelik ortalama tutum puanları ise 5 üzerinde 3.42 olarak bulunmuştur. Kız öğrencilerinin aile tutumu erkek öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Öğretmenlik mesleğini seçecek olan öğrencilerin seçmeyecek olanlara göre de öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu daha yüksek bulunmuştur. Öğretmenlik mesleğine olan saygı arttıkça öğretmenlik mesleğine olan tutum da artmaktadır. Son bulguya göre ise, anne baba tutum düzeyi ve öğretmenlik mesleği tutum düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>.05$).

Anahtar Sözcükler: Anne-baba tutumu, öğretmenlik mesleğine tutum, lise son sınıf öğrencisi.

WITHIN PROFESSION CHOICE: PARENTAL ATTITUDE AND ATTITUDES TOWARDS TEACHING PROFESSION

Abstract

Investigation of parental attitudes of senior high school students' and their attitudes towards teaching profession in terms of various variables constitutes the research purpose of this study. This is a quantitative research and designed as survey model. The study group constitutes 331 senior high school students. According to the research result senior high school students' parental attitudes average score is 3.72 out of 5 and teaching profession attitudes average score is 3.42 out of 5. Female students' parental attitudes is found higher than male students. Students' who will choose teaching as a profession the attitudes towards teaching profession is higher than who won't choose theaching as profession. As the respect to teaching profession increases, the attitude towards teaching profession increases. According to the

* Bu çalışma, 11-13 Mayıs 2017 tarihinde Ankara/Türkiye'de düzenlenen 12. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr. Öğretim Üyesi; Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi ABD mehmetozcan79@gmail.com.

*** Doktora Öğrencisi; Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi ABD, eranilanilkadir@gmail.com.

last research result there is no significant relationship between parental attitude level and teaching profession attitude level of senior high school students. ($p>.05$).

Keywords: Parental attitudes, attitudes towards teaching profession, senior high school students.

1. Giriş

Aile bir toplumun şekillenmesinde ve toplumun amaçlarına ulaşmasında en önemli yapı taşı olarak düşünülebilir ve bireyin birçok önemli kararında da etkileyici durumdadır. Ayrıca çocuğun ilk ve en önemli öğretmeni (Yahya, Bekerman, Sagy ve Boag, 2012) ve çocuğun kişiliğinin, karakterinin şekillenmesinde rol oynadığı gibi meslek seçiminde de doğrudan veya dolaylı etkilere sahiptir.

Çocuğun yetiştirilmesinde ailenin hem katılımı (yetiştirilme sürecinin içinde olması) hem de tutumu söz konusudur. Son dönemlerde yapılan çalışmalar, aile katılımının öğrencinin zihinsel gelişimini ve okul başarısını araştırmaya yönelik olduğunu göstermektedir (Dornbusch, Ritter, Leiderman, Roberts ve Fraleigh, 1987). Ayrıca aile katılımı çocuğun akademik başarısını etkilemektedir (Domina, 2005) ve yetersiz aile katılımı çocuğun okulda zorlanmasına, okuldan ayrılmasına neden olmaktadır (Astone ve McLanahan, 1991). McNeal'a (2014) göre, aile katılımı çocuğun tutumunda, davranışında ve başarısında etkilidir ve ailenin meslek seçimine katılım düzeyi de önemli bir yer tutmaktadır. Eisenberg, Spinrad ve Eggum'a (2010) göre ailenin sosyalleştirme uygulamaları çocuğun duygusal ve sosyal yeterliğinde etkilidir. Özellikle ödev ve televizyon izleme sürecinde aile tutumu, akademik öğrenmeyi dolaylı olarak geliştirir çünkü öğrencilerin bu etkinliklere harcadığı vakit ile aile etkileşimi gözlemlenebilir ve düzenlenebilir (Fehrmann, 1987).

Ailenin gelir düzeyi açısından tutum incelendiğinde, Alberts, Mbalo ve Ackermann (2003), anne-babanın ve ailenin diğer üyelerinin gelir düzeyinin aile tutumunda öncelikli öneme sahip olduğunu belirtmiştir. Sarker, Karim ve Suffiun (2017) ise, ailelerin sosyoekonomik düzeyleri anne-baba tutumlarının özellikle kadın öğrencilerde olmak üzere eğitim başarısında önemli etken olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda aile tutumunun oluşmasında ailenin içerisinde bulunduğu kültürel durumlar ve ailenin sosyoekonomik durumunun etkili olduğu söylenebilir.

Meslek seçiminde ailenin etkisi incelendiğinde, Lukaš'a (2015) göre aileler eğitim ve mesleki rehber olarak yeri doldurulamaz öğelerdir. Alberts vd. (2003), göre ise çocuklarının meslek seçiminde aileler önemli rol oynamaktadır. Aile, çocuğunun meslek seçiminde izleyici değil katılımcı olarak görev almalıdır. Çocuklarının ilgi ve yeteneklerini tanıyarak onlara uygun mesleklerin neler olabileceğini araştırmalıdır. Dahası, aile, çocuğunun kişilik özelliklerini

tanyarak onun doğru mesleğe yönlendirmede rehber olmalıdır. Bu bağlamda ailelerin gerçekçi düşüncelerle hareket etmemesi hem kendisine hem de çocuklarına zarar verebilir. Borup, Stevens ve Waters (2015) ise, ailelerin çocuklarının ihtiyaçlarını ve akademik beklentilerini karşılamak için farklı imkânlar sunduğunu ifade etmektedirler. Bu beklentiler gerçekçi olmayan mesleki tercihlerin yapılmasıyla bireyin yaşantısında zaman ve özgüven kaybına neden olabilir. Bu durumların oluşmaması için aile, çocuğuna baskı değil rehberlik yapmalıdır.

Meslek seçiminde sadece ailenin etkili olduğunu söylemek doğru değildir aynı zamanda kültürlerin veya ülkelerin ekonomik durumlarının da göz önünde bulundurulması gerekir. Ekonomik kaygıların yüksek olduğu ülkelerde bireyin ilgisine dönük meslek seçmesi öncelikli hale gelmeyebilir. Bireyin ekonomik özgürlüğüne kavuşması tüm etkenlerin önüne geçer ve bu durum ailelerin de çocuklar üzerinde karar vermesinde belirleyici olur. Kasapoğlu (2016), ailelerin duygusal ve sosyolojik bağlamda endişelenmesinin oldukça önemli olduğunu çünkü ailelerin çocuğunun üniversite mezuniyetinden sonra da geleceğini düşündüğünü ifade etmektedir. Bu bağlamda, iş bulma ve ekonomik özgürlüğe sahip olma kaygısı meslek seçiminde önemli bir şart olarak karşımıza çıkmaktadır.

Meslek seçiminde etkili olan bir başka faktör ise öğrencilerin içerisinde bulunduğu yaş dönemi olabilir. Öğrencilerin özellikle lise döneminde gerçekçi hedeflerden uzak meslek gruplarına yönelmesi, ilgilerinin farkında olmaması gibi durumlar yanlış mesleklerin seçilmesine neden olur. Genel olarak incelendiğinde meslek tercihinin yapıldığı dönem lise döneminin sonu veya lise sonrası dönem olarak düşünülebilir. Bu bağlamda, bu araştırma meslek seçiminde kritik dönemde olan lise son sınıf öğrencilerine odaklanmıştır. Ayrıca lise son sınıf döneminde olan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumunu saptamayı amaçlamıştır. Meslek grupları içerisinde öğretmenlik mesleği incelendiğinde, öğretmenlik mesleği diğer meslek grupları gibi bir meslek grubu olmasına rağmen diğer meslek gruplarından önemli ölçüde ayrılan özellikleri de barındırmaktadır. Öğretmenlik mesleğinin toplumların şekillenmesinde oynadığı önemli rol bu özelliklerin başındadır. Bu rolü başarılı bir şekilde yerine getirecek bireylerin seçilmesi ve yetiştirilmesi de bilimsel bir şekilde yapılmalıdır ve meslek seçimi döneminde olan öğrencilerin, öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenlerinin de incelenmesi gerekmektedir.

Watt, Richardson ve Devos'a (2012) göre, bireylerin öğretmenlik mesleğine yönelmelerinde farklı sebepler vardır. Richardson ve Watt'a (2006) göre, öğretmenliği seçmekteki en önemli etkenler; motivasyon, öğretme becerileri, içsel öğretme değerleri ve sosyal katılım, geleceği şekillendirme ve çocuklarla ve gençlerle çalışma arzudur. Padhy, Emo, Djira ve Deokar'a (2015) göre öğretmenlik kariyerini seçme aşamasında olan öğrenciler,

iyi bir kariyer, iyi bir çevre, anlaşabilecekleri iş arkadaşları, uzun dönemli iş güvencesi, önceki öğretmenlik deneyimleri ve arkadaş ve ailelerinden etkilenmektedir. Tomşik'e (2016) göre öğretmenlik mesleğini seçmekte cinsiyet, rol model, sosyal ve kültürel yaşantı, yaş ve sosyoekonomik geçmiş gibi birçok faktörün etkisi vardır. Richardson ve Watt'a (2006) göre ise, öğretmenlik mesleğini kariyer olarak tercih edenler ağır iş yükünü ve çok çalışmayı da düşünmelidir. Öğretmenlik mesleğinin seçilmesinde etkili olan faktörlerin bireylerin algı düzeyi ile ilgili olduğu söylenebilir. Algıların, mesleğe yüklenen anlam, toplumsal statü, kültürel değerler gibi geniş bir kapsama sahip olduğu düşünülebilir.

Padhy *vd.* (2015), beklenti-değer teorisine göre, bireylerin kişisel değerlere ve bu değerlerin karşılığını verebilecek etkenlere göre mesleki tercihlerde bulunduğunu ifade etmektedirler. Bireylerin meslek seçimine etki eden temel faktörler; bilgi ve tecrübeleri paylaşmayı kapsayan içsel motivasyon; iş, tatil, ödeme ve sosyal statüyü kapsayan dışsal motivasyon ve çocuklara yardım etme ve topluma hizmet etmeyi kapsayan özgecil motivasyondur (Kyriacou ve Kobori, 1998; Padhy *vd.*, 2015; Richardson ve Watt, 2006; Thomson, Turner ve Nietfeld, 2012). Bu bağlamda, öğretmenlik mesleğinin duygusal yönünün diğer yönlerinden daha ağır olduğu söylenebilir. Duygu ve his yönü güçlü olan böyle bir mesleğin yapılmasında da motivasyon kavramı anlam kazanmaktadır.

Thomson *vd.* (2012), öğretmenlik mesleğinde içsel motivasyonun temel etkiye sahip olduğunu, dışsal motivasyonun faydacı değerlerinin olduğunu ve bu açıdan keyif ve kişisel tatmin olarak nitelendirilen içsel motivasyondan ayrıldığını ifade etmiştir. Brown (1992), içsel motivasyonu çocukları sevme ve bilgileri paylaşma arzusu olarak ya da ait olduğu topluma katkı sağlamak olarak ifade etmektedir. Kyriacou ve Kobori'ye göre (1998), içsel motivasyon çocukların eğitimi, mesleki beceriyi ve uzmanlık alan bilgisini içerir ve meslek seçiminin temelini oluşturmaktadır. Ayrıca Tomşik, (2016) içsel motivasyonun öğretmenlik mesleğini seçmede en yüksek etkiye sahip olduğunu, Watt *vd.* (2012), ise bu motivasyon faktörlerini sosyal etkiler, geçmişteki olumlu öğretim deneyimleri, öğrenme deneyimleri, öğretmen becerileri, içsel değerler ve kişisel değerler olarak sıralamaktadırlar.

Dışsal motivasyon kavramı incelendiğinde, Kyriacou ve Kobori'ye (1998) göre dışsal motivasyon; işin doğasında olmayan ancak meslek tercihiinde önemli bir yer tutan izin, statü ve gelir düzeyi gibi kavramları kapsamaktadır. İçsel ve dışsal motivasyonun yanında özgeci motivasyon kavramı da öğretmenlik mesleğinin doğasında olan bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Buna göre, Kyriacou ve Kobori (1998), özgeci motivasyonun öğretmenlik mesleği için çok değerli olduğunu, çocuklara yardım etmeyi ve toplumun gelişmesini kapsadığını söylemektedir. Ayrıca içsel motivasyon kadar olmasa da Tomşik'e (2016) göre, özgeci

motivasyon öğretmenlik kariyerini seçerken önemlidir. Tüm bu durumlar, öğretmenlik mesleğinin para ve statü için değil ancak idealist bir düşünce ile yapılabileceği fikrini ortaya çıkarabilir. Bu kapsamda aile tutumu ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutum arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırmanın problem durumunu oluşturmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma kapsamında;

1. Lise son sınıf öğrencilerinin anne-baba tutumu ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumunun saptanması,
2. Lise son sınıf öğrencilerinin anne baba tutumunun öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi,
3. Lise son sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumunun; öğretmenlik mesleği tercih ve öğretmenlik mesleği saygınlık değişkenlerine göre anlamlı bir farklılığa sahip olup olmadığı incelenmesi,
4. Lise son sınıf öğrencilerinin aile tutumu ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

2. Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma nicel bir araştırma olup, lise son sınıf öğrencilerinin anne baba ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumunu var olan bir biçimiyle betimleyeceğinden dolayı tarama modelinde desenlenmiştir. Tarama modelleri, soruları soran ve cevapları sıralayarak, bir veya daha fazla insan grubu hakkında tutumları, özellikleri veya önceki deneyimleri hakkında bilgi edinmeyi içerir. Nihai amaç, bir örneklem araştırılarak büyük bir grup hakkında bilgi edinmektir (Leedy ve Ormrod, 2005).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitim öğretim yılında Nevşehir ilinde bulunan üç lisede eğitim gören 331 lise son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Aşağıda Tablo 1’de çalışma grubunun kişisel özelliklerine göre dağılımları frekans ve yüzde şeklinde belirtilmiştir.

Tablo 1: Araştırmanın çalışma grubuna ait demografik özellikler

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Kadın	195	59.1
	Erkek	135	40.9
Öğretmenlik Tercihi	Evet	109	34.0
	Hayır	212	66.0
Öğretmen Saygınlık	Çok Düşük	9	2.7
	Düşük	23	7.0
	İyi	162	49.1
	Yüksek	100	30.3
	Çok Yüksek	36	10.9
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul Mezunu	155	47.4
	Ortaokul Mezunu	74	22.6
	Lise Mezunu	66	20.2
	Üniversite Mezunu	32	9.8
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul Mezunu	93	28.4
	Ortaokul Mezunu	58	17.7
	Lise Mezunu	104	31.8
	Üniversite Mezunu	72	22.0

Tablo 1'e göre lise son sınıf öğrencilerinin cinsiyet dağılımları incelendiğinde kadın sayısının (f=195, %59.1) erkek sayısına (f=135, %40.9) göre daha fazla olduğu görülmektedir. Lise son sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğini tercih etme durumları (evet) tercih etmeme durumlarına göre (hayır) %32 daha azdır. Öğretmenlik mesleğinin saygınlığı konusundaki düşünceleri incelendiğinde; öğretmenlik mesleğinin saygınlığının iyi düzeyde olduğunu düşünen öğrenci sayısı toplam öğrenci sayısının %49.1'ini oluşturarak en fazla yüzdeye sahipken, çok düşük olduğunun düşünen kişi sayısı ise %2.7'sini oluşturarak en düşük yüzdeye sahiptir. Öğrencilerin çoğunluğunun (f=155, %47.4) anne eğitim düzeyi ilkokul ve baba eğitim düzeyi (f=104, %31.8) lisedir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri anne baba tutum ölçeği ve öğretmenlik mesleği ile ilgili tutum ölçeği ile toplanmıştır. Ölçek formunda yer alan diğer değişkenler ise öğrencilerin algılarına göre ölçülmüştür. Bunlar; kendileri tarafında öğretmenlik mesleğinin tercih edilme durumu (evet/hayır) ve öğretmenlik mesleğinin saygınlığı konusundaki düşünceleridir (çok düşük/düşük/iyi/yüksek/çok yüksek). Araştırma verileri yaklaşık bir haftalık sürede toplanmıştır. Ayrıca gerekli özen gösterilmeden doldurulan ölçek formları ve uç değer oluşturan altı ölçek formu ayıklanmıştır ve verilerin analizi 331 ölçek formu üzerinden yapılmıştır.

2.3.1 Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği

Araştırmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun ölçülmesinde, Aşkar ve Erden (1987) tarafından geliştirilen "Öğretmenlik mesleği ile ilgili tutum ölçeği" kullanılmıştır. Aşkar ve Erden'in 5'li Likert tipinde, 10 maddelik Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bulgular incelendiğinde yapı geçerliğine ilişkin (KMO) değeri .80

Bartlett's sonuçları 1242.84 ($p < .000$) bulunmuştur. Bu sonuçlar faktör analizi varsayımlarının sağlandığı ve üç faktörlü ölçeğin toplam varyansın %67.58'ini açıkladığı görülmektedir. Cronbach alfa katsayı değerinin ise $\alpha = .79$ olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

2.3.2 Anne Baba Tutum Ölçeği

Anne baba tutumunun ölçülmesinde ise Küçükturan (2005) tarafından geliştirilen "Anne-Baba Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. 5'li Likert tipinde olan ölçek, 30 maddeden oluşmaktadır. Anne baba tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bulgular incelendiğinde yapı geçerliğine ilişkin (KMO) değeri .93 Bartlett's sonuçları 6026.86 ($p < .000$) bulunmuştur. Bu sonuçlar faktör analizi varsayımlarının sağlandığı ve üç faktörlü ölçeğin toplam varyansın %63.28'ini açıkladığı görülmektedir. Cronbach alfa katsayı değerinin ise $\alpha = .93$ olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma verileri paket program ile analiz edilmiştir. Verilerin analiz sürecinde parametrik istatistik tekniklerinin öncül kriteri olan normallik varsayımı Kolmogorov Smirnov testi ve varyansların homojenliği testi olan Levene istatistiği uygulanmıştır. Bu analizler sonucunda; parametrik testlerden bağımsız örneklem için t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) parametrik olmayan testlerden ise Mann Whitney U testi kullanılmıştır. ANOVA analizi sonucunda anlamlı çıkan sonuçların anlamlılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak için de grupların ortalama puanlarına uygun çoklu karşılaştırma post-hoc testlerinden örneklem sayılarının eşit olmadığı durumlarda kullanılan Scheffe testi seçilmiştir. Ayrıca betimsel istatistiklerden ve Pearson Korelasyon analizinden faydalanılmıştır. Bu süreçte araştırmanın anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir. Bağımlı değişkenlerin ortalama puanlarının değerlendirilmesinde ölçeklerin kesim noktaları dikkate alınarak yorumlama yapılmıştır. Bu bağlamda, Çok yüksek: 4.20 – 5.00 / Yüksek: 3.40 – 4.19/ Orta: 2.60 – 3.39/ Düşük: 1.80 – 2.59 / Çok düşük: 1.00 – 1.79 şeklinde puanlandırılmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırmanın amacı çerçevesinde cevapları aranan araştırma sorularına ait bulgu ve yorumlar yer almaktadır. Lise son sınıf öğrencilerinin aile tutum düzeyine ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeyine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Lise son sınıf öğrencilerinin anne baba ve öğretmenlik mesleği tutum toplam puanlarına ilişkin betimsel istatistikler

	N	Ranj	5'li Likert Ort.	$\bar{X}$	Med	Mod	ss
Anne-Baba Tutumu	331	110.00	3.72	111.75	116.00	110.00	23.40
Öğretmenlik Mesleği Tutum		36.00	3.42	34.27	34.00	35.00	6.92

Tablo 2'ye göre 331 lise son sınıf öğrencisinin anne baba tutum toplam puanı 111.75 ortalama puanı ise 5 üzerinden 3.72 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, anne babaların çocuklarına yönelik 'iyi-yüksek' düzeyde tutum sergilemesi şeklinde yorumlanabilir. Geleneksel değerlerin ön planda tutulduğu ülkelerde ailelerin çocuklarına karşı korumacı ve kollayıcı tavrı bu sonucun çıkmasında etkili olabilir.

Öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum toplam puanı 34.27 ortalama puanı ise 5 üzerinde 3.42 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, lise son sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik 'iyi-yüksek' düzeyde bir tutum sergilemesi şeklinde yorumlanabilir. Öğrencilerin yaşamlarına giren öğretmenlerin örnek bir rol model sergilemesi, ülke şartlarında öğretmenlik mesleğinin ulaşılabilir bir durumda olması gibi sayısız durum bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olabilir.

Lise son sınıf öğrencilerinin aile tutumunun öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesine yönelik yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları aşağıda Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Lise son sınıf öğrencilerinin anne baba tutumunun öğrencilerin cinsiyetlerine göre karşılaştırılması ilişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Grup	N	5'li Likert Ort.	$\bar{X}$	$\bar{X}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	p
Anne Baba Tutumu	Kadın	195	3.84	115.34	183.06	35697.50	9737.50	.00
	Erkek	135	3.55	106.71	140.13	18917.50		

Tablo 3'e göre lise son sınıf öğrencilerinin aile tutumu ile öğrencilerin cinsiyetleri açısından istatistiksel bir anlamlı farklılık vardır ($p < .05$). Bu farklılığa göre lise son sınıf kız öğrencilerinin aile tutum toplam/ortalama puanı erkek öğrencilere göre daha yüksektir (3.84). Geleneksel toplumlarda erkek ve kız çocuğa yüklenen anlamın farklılığından dolayı kız çocuklarına karşı ailelerin daha fazla korumacı tavrı bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olabilir. Ayrıca ailedeki kız ve erkek çocuklarının dağılımı da etkili olabilir. Bu bağlamda, hem toplumun hem de ailenin kız çocuğuna olan tutumundan dolayı aile tutum düzeyi kız çocuklarında daha yüksek çıkmış olabilir.

Lise son sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumunun, öğretmenlik mesleği tercih etme değişkenine göre karşılaştırılması için yapılan t testi sonuçları aşağıda Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4: Lise son sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumunun öğretmenlik mesleğini tercih etme değişkenine göre incelenmesi

Grup	N	5’li Likert Ort.	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Evet	109	3.82	38.24	.69	319	7.89	.00
Hayır	212	3.23	32.32	.60			

Tablo 4’e göre lise son sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumunun toplam/ortalama puanı, öğretmenlik mesleğini seçecek olanlar ile seçmeyecek olanların toplam/ortalama puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır ($p < .05$). Bu farklılığa göre öğretmenlik mesleğini seçecek olan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine olan tutumu daha yüksektir (38.24). Bu sonuca göre, öğretmenlik mesleğini seçmeyi düşünen grubun seçmeyi düşünmeyen gruba göre öğretmenlik mesleğine bakış açısı daha olumludur. Öğrenciler tarafından öğretmenlik mesleğine yüklenen anlam bu sonucun çıkmasında etkili olabilir. Ayrıca yukarıda bahsedildiği gibi araştırmaya katılan öğrencilerin yaşantılarına giren öğretmenler de hem öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun düzeyini hem de bu mesleği seçme veya seçmeme tercihlerini etkilemiş olabilir.

Lise son sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumunun, öğretmenlik mesleği saygınlık değişkenine göre incelenmesi için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi sonuçları aşağıda Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5: Lise son sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumunun öğretmenlik mesleği saygınlık değişkenine göre incelenmesi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum	Genel	309.82	329			
	Gruplarası	34.18	4	8.54	10.07	.00
	Gruplarıçi	275.64	325	.84		

Tablo 5’e göre lise son sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanı ile öğretmenlik mesleğinin saygınlık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var ($p < .05$). Yapılan çoklu karşılaştırma Scheffe testi sonucuna göre; çok düşük /çok yüksek, düşük /iyi, düşük /yüksek, düşük /çok yüksek, iyi /yüksek, iyi /çok yüksek ve düşük/ yüksek ikili grupları arasında italik yazılan grupların lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Buna göre öğretmenlik mesleğine yönelik en yüksek tutum puanı 38.27 ile öğretmenlik mesleğinin

saygınlık düzeyini çok yüksek olarak algılayan gruba aittir. En düşük tutum puanı ise 29.19 ile öğretmenlik mesleğinin saygınlık düzeyini düşük olarak gören gruba aittir.

Öğrencilerin algılarına göre, öğretmenlik mesleğinin saygınlık algısı arttıkça öğretmenlik mesleğine olan tutum puanı da artmaktadır. Bireylerin öğretmenlik mesleğine yükledikleri anlam onların mesleğe karşı tutum düzeyini de artırmakta veya azaltmaktadır. Bu sonuçlar, ailelerinin sosyoekonomik durumu, zihinlerindeki öğretmen kavramı, okula yönelik tutumu ve öğretmenlik mesleği ile ilgili oluşturdukları olumlu ya da olumsuz algılardan kaynaklanabilir.

Araştırmanın son bulgusu olan, lise son sınıf öğrencilerinin aile tutumu ile öğretmenlik mesleği tutumu arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan Pearson Korelasyon test sonucu aşağıda Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6: Lise son sınıf öğrencilerinin aile tutumu ile öğretmenlik mesleğine tutumu arasında ilişki

	N	5’li Likert Ort.	ss	r	p
Öğretmenlik Mesleğine Tutum	331	3.42	.96	.091	.098
Anne Baba Tutumu		3.72	1.0		

Tablo 6’ya göre öğretmenlik mesleği tutum düzeyi ile anne baba tutum düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>.05$). Başka bir ifadeyle anne baba tutum düzeyi, öğrencilerin öğretmenlik mesleğine olan bakış açısını istatistiksel olarak önemli düzeyde etkilememektedir.

4. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmanın sonucuna göre ailelerin çocuklarına yönelik tutumunun ‘iyi-yüksek’ düzeyde olduğu bulunmuştur. Çocuklarıyla ilgili anne babaların olduğunu araştırma bulgusu ortaya koymaktadır. Ailelerin çocukları için belirli bir bilinç düzeyine sahip olduğu söylenebilir.

Araştırmanın ilgilendiği konu hem anne baba tutumu hem de okul kavramlarıdır. Bu bağlamda kavramlar bir arada değerlendirildiğinde, Francis, Hill, Blue-Banning, Turnbull ve Haines (2016), okul aile iş birliğinin birçok faktör tarafından etkilendiğini ifade etmektedir. Bu faktörler; okulun katılım kültürü, olumlu yönetim yapısı, olumlu okul aile işbirliği, aile katılımı için verilen fırsatlar ve tüm öğrenciler için olumlu çıktılar olarak sıralanmaktadır. Lasater’a (2016) göre de aile-okul işbirliği öğrencinin başarıya giden fırsatlarını en üst düzeye çıkarmayı amaçlamaktadır. Aileler ve öğretmenler etkili işbirliğini geliştirmeyi öğrenmekte, bu işbirliğinde öğrenci merkezde kalmakta ve çatışma durumlarında bile okul aile işbirliği korunmaktadır. Okul aile ortaklığı ise çocuğun başarısını artıracak bir çevre oluşturmak için sorumlulukları ve gücü paylaşan, okul ve aile arasındaki iş birliği ve eşitlik olarak

tanımlanabilir. Bu ifadeler doğrultusunda genel bir çerçeveden bakıldığında, okul ve anne baba tutumunun karşılıklı bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Domina'ya göre (2005), aile katılımının hangi düzeyde olduğunun değişmesi ile öğrencinin eğitim sonuçlarının değişmesi doğru orantılıdır. Benzer şekilde McNeal da (2014), aile katılımının öğrencilerin akademik beklenti ve okula devamsızlıklarına olumlu katkı sağlayabileceğini ifade etmiştir. Eisenberg *vd.* (2010), ailenin sosyalleştirme uygulamaları çocuğun duygusal ve sosyal yeterliğinde etkisi olduğunu söylemektedirler. Lee, Kim, Park ve Alcazar-Bejerano (2015) en savunmasız bireylerin fiziksel, bilişsel, sosyal, duygusal ve akademik gelişime önem verilmeyen, aile desteğinin ve aile arasında etkileşimin az olduğu çevreden geldiğini ifade etmiştir. Buna göre aile katılımının yüksek olduğu çalışmalarda ailelerin çocuklarının eğitimleri ile yakından ilgili olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu durum aile katılımının ailenin tutum düzeyini artırdığı şeklinde yorumlanabilir.

Alberts *vd.* (2003) de, tarafından yapılan çalışmada dil, kültür, sosyoekonomik ve sosyal bağlamların daha önemli etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır. De Boer ve Munde (2015), yaptığı çalışmada ebeveyn cinsiyetinin tutumlarını etkilediğini ve annenin babaya göre daha olumlu tutum içinde olduğunu belirtmiştir. Bu araştırmanın bulgusuna göre de, aileler kız çocukları ile daha ilgilidir. Bu ilginin kaynağı toplumun kız çocuğuna karşı olan korumacı tavrı olarak yorumlanabilir. Aileler kız çocuklarının gelecekte ekonomik ve sosyal özgürlüğüne kavuşmasını arzulayabilir.

Ailelerin kız çocuklarına karşı olan tutumu alanyazında incelendiğinde Singh ve Devi'ye (2015), göre kız çocuğuna daha fazla ilgi olmasının sebebi ailenin yaşadığı yerdeki sosyal ve kültürel şartlardır. Sarker *vd.* (2017), çalışmasında sosyokültürel algılarla şekillenen aile tutumlarının özellikle kız çocuklarının akademik başarısında önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlara göre aileler kız çocuklarının güvenli bir geleceğe sahip olmasını iki duruma bağlayabilir. Bunlar; kız çocuklarının iyi bir eğitim alarak ya da bir aile kurmasıyla güvenli geleceğe sahip olması şeklinde yorumlanabilir. Bu durumlar ailenin eğitim düzeyi ile de bağlantılı olabilir. Örneğin, Sarker *vd.* (2017), kırsal kesimde yaşayan ailelerin çocuklarından kendileri gibi aile hayatı kurmalarını beklediğini ifade etmektedir. Erkek çocuklarının işe yerleşme oranlarının kız çocuklarına göre daha yüksek çıkması da bu sonuçla ilgili olabilir.

Araştırmada lise son sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine olan tutumları 'iyi-yüksek' düzey olarak yorumlanabilir. Ayrıca öğretmenlik mesleğini seçmeyi düşünen grubunda öğretmenlik mesleğine yönelik tutumunun yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durumların nedeni ise öğrencilerin yaşantılarına giren öğretmenler veya öğrenme yaşantıları olabilir. Öğretmenlik

mesleğinin toplumsal saygınlığı ve ailelerin sosyoekonomik düzeyleri de bu sonuçlar ile ilişkili olabilir. Balyer ve Özcan (2014), öğrencilerin çoğunlukla içsel ve özgecil motivasyon kaynaklarından dolayı öğretmenlik mesleğini seçtiklerini belirtmiş ve fakir ve kalabalık ailelerden gelenler ile erkeklerin dışsal motivasyon kaynaklarından dolayı seçtiğini belirtmektedir. Manuel ve Hughes (2006), öğrencilerin öğretmenlik mesleğini seçmede üç temel nedeninin olduğunu, bunların ise iç benlik ve arzularını yerine getirme duygusu, istedikleri bir alanda sorumluluk almak ve eğitim alanında geniş bir sosyal proje olan gençlerle çalışmak olduğunu ifade etmektedir. Brown (1992), çalışmasında bireylerin öğretmenlik mesleğini, yardım etme, bilgiyi paylaşma, eğitim sistemine dönüş sağlama ya da iyi bir misyona sahip olmayı kapsayan özgecil nedenlerden kaynaklandığını belirtmektedir. Manuel ve Hughes (2006), yaptığı araştırma sonuçlarına göre öğretmenlik mesleğinin seçilmesinde mantıksal, etik, duygusal, empatik ve manevi boyutların önemli olduğunu söylemektedirler. Padhy vd. (2015), göre kariyer seçme aşamasında olan ve öğretmenlik kariyerini seçmeyi düşünen öğrencilerin iyi bir kariyer, iyi bir çevre, anlaşabilecekleri iş arkadaşları, uzun dönemli iş güvencesi, önceki öğretmenlik deneyimleri ve arkadaş ve ailelerinin fikirlerine önem verdiklerini ifade etmektedirler. Pop ve Turner (2009), çocuklara yardım etme, öğrettikleri konuyu sevme, kişisel deneyimler ve yaşam evresi gibi kişisel özelliklerin bireylerin kariyer seçimi ile bağlantılı olduğunu vurgulamaktadırlar. Watt vd. (2012), motivasyon faktörlerini sosyal etkiler, geçmişteki olumlu öğretim deneyimleri, öğrenme deneyimleri, öğretmen becerileri, içsel değerler ve kişisel değerler olarak sıralamakta ve öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğinin diğer mesleklere göre daha az beklentisinin olduğunu düşündüklerini söylemektedirler. Bunun nedeni ise öğretmenlerin olumlu sosyal katılım göstermeleri, bir disiplin içinde çalışmalarını ve hayatlarındaki diğer beklentileri ile bir denge kurmaları olabilir.

Son olarak araştırmada, aile tutumu ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak araştırmanın bulgusuna göre öğretmenlik mesleğine olan saygınlık algısı arttıkça tutum düzeyi de artmaktadır. Bu durumun nedeni öğretmenlerin öğretmenlik mesleğinin gerekliliklerini yerine başarıyla getirmesi olarak düşünülebilir. Ayrıca Manuel ve Hughes'a (2006) göre birçok öğretmen mesleğe öğrencilerin hayatını değiştirmek ve onlara yeni ufuklar açma görevini yerine getirmek için girmektedir. Bu durum öğretmenlik mesleğinin önemli bir misyona sahip olduğunu, öğrencilerin yaşantılarının ve toplumun yapısının şekillenmesinde aktif rol oynadığını göstermektedir.

Kaynaklar

- ALBERTS, C., MBALO, N. F. and ACKERMANN, C. J. (2003). Adolescents' Perceptions of the Relevance of Domains of Identity Formation: A South African Cross-Cultural Study. *Journal of Youth and Adolescence*, 32(3), 169-184.
- ASTONE, N. M. and MCLANAHAN, S. S. (1991). Family Structure, Parental Practices and High School Completion. *American Sociological Review*, 309-320.
- AŞKAR, P. ve ERDEN, M. (1987). Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 121(12), 8-11.
- BALYER, A. ve ÖZCAN, K. (2014). Choosing Teaching Profession as a Career: Students' Reasons. *International Education Studies*, 7(5), 104-115.
- BORUP, J., STEVENS, M. A. and WATERS, L. H. (2015). Parent and Student Perceptions of Parent Engagement at a Cyber Charter High School. *Online Learning*, 19(5), 69-91.
- BROWN, M. M. (1992). Caribbean First Year Teachers' Reasons For Choosing Teaching as a Career. *Journal of Education For Teaching*, 18(2), 185-195.
- DE BOER, A. A. and MUNDE, V. S. (2015). Parental Attitudes Toward the Inclusion of Children with Profound Intellectual and Multiple Disabilities in General Primary Education in The Netherlands. *The Journal of Special Education*, 49(3), 179-187.
- DOMINA, T. (2005). Leveling the Home Advantage: Assessing the Effectiveness of Parental Involvement in Elementary School. *Sociology of Education*, 78(3), 233-249.
- DORNBUSCH, S. M., RITTER, P. L., LEIDERMAN, P. H., ROBERTS, D. F. and FRALEIGH, M. J. (1987). The Relation of Parenting Style to Adolescent School Performance. *Child Development*, 58(5), 1244-1257.
- EISENBERG, N., SPINRAD, T. L. and EGGUM, N. D. (2010). Emotion-Related Self-Regulation and Its Relation to Children's Maladjustment. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6, 495-525.
- FEHRMANN, P. G., KEITH, T. Z. and REIMERS, T. M. (1987). Home Influence on School Learning: Direct and Indirect Effects of Parental Involvement on High School Grades. *The Journal of Educational Research*, 80(6), 330-337.
- FRANCIS, G. L., HILL, C., BLUE-BANNING, M., TURNBULL, A. P. and HAINES, S. J. (2016). Culture in Inclusive Schools: Parental Perspectives on Trusting Family-Professional Partnerships. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 51(3), 281-293.
- KASAPOĞLU, A. (2016). Parental Concerns in 100th Year Anniversary of Sociology Education in Turkey. *Universal Journal of Educational Research*, 4(1), 104-108.
- KÜÇÜKTURAN, G. (2005). Anne Baba Tutum Ölçeği. *Eurasian Journal of Educational Research*, 19, 238-250.
- KYRIACOU, C. and KOBORJ, M. (1998). Motivation to Learn and Teach English in Slovenia. *Educational Studies*, 24(3), 345-351.
- LASATER, K. (2016). Parent-Teacher Conflict Related to Student Abilities: The Impact on Students and the Family-School Partnership. *School Community*, 26(2), 237-262.
- LEE, K., KIM, M. J., PARK, T. H. and ALCAZAR-BEJERANO, I. L. (2015). Effects of a Ubiquitous Mentoring Program on Self-Esteem, School Adaptation, and Perceived Parental Attitude. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 43(7), 1193-1208.
- LEEDY, P. D. and ORMROD, J. E. (2005). *Practical research*. Pearson Custom.

- LUKAŠ, M. (2015). Parental Involvement in Occupational Education of Their Children. In SGEM 2015, *2nd International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts SGEM2015, Conference Proceedings, Book 1, Psychology & Psychiatry, Sociology & Healthcare, Education*, 2, 715-722.
- MANUEL, J and HUGHES, J. (2006). 'It Has Always Been My Dream': Exploring Preservice Teachers' Motivations for Choosing to Teach. *Teacher Development*, 10(01), 5-24.
- MCNEAL JR, R. B. (2014). Parent Involvement, Academic Achievement and the Role of Student Attitudes and Behaviors As Mediators. *Universal Journal of Educational Research*, 2(8), 564-576.
- PADHY, B., EMO, K., DJIRA, G. and DEOKAR, A. (2015). Analyzing Factors Influencing Teaching as a Career Choice Using Structural Equation Modeling. *SAGE Open*, 5(1), 2-12.
- POP, M. M. and TURNER, J. E. (2009). To be or not to be... A teacher? Exploring Levels of Commitment Related to Perceptions of Teaching Among Students Enrolled in a Teacher Education Program. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 15(6), 683-700.
- RICHARDSON, P. W. and WATT, H. M. (2006). Who Chooses Teaching and Why? Profiling Characteristics and Motivations Across Three Australian Universities. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 34(1), 27-56.
- SARKER, S. I., KARIM, A. Z. and SUFFIUN, S. M. A. (2017). Parental Educational Aspiration and Gender Inequality of Rural Children in Bangladesh: The Role of Parental Attitudes of Traditional Gender Role, Gender Biased Capability, and Gender. *Journal of International Women's Studies*, 18(2), 133-142.
- SINGH, A. K. and DEVI, M. (2015). A Study of Parental Attitude of Rural and Urban Girls Towards Education and Job Placement. *International Journal of Multidisciplinary Approach & Studies*, 2(5), 170-182.
- THOMSON, M. M., TURNER, J. E. and NIETFELD, J. L. (2012). A Typological Approach to Investigate the Teaching Career Decision: Motivations and Beliefs about Teaching of Prospective Teacher Candidates. *Teaching and Teacher Education*, 28(3), 324-335.
- TOMŠÍK, R. (2016). Choosing Teaching as a Career: Importance of the Type of Motivation in Career Choices. *Tem Journal*, 5(3), 396-400.
- WATT, H. M., RICHARDSON, P. W. and DEVOS, C. (2012). (How) Does Gender Matter in the Choice of a Stem Teaching Career and Later Teaching Behaviours? *International Journal of Gender, Science and Technology*, 5(3), 187-206.
- YAHYA, S., BEKERMAN, Z., SAGY, S. and BOAG, S. (2012). When Education Meets Conflict: Palestinian and Jewish-Israeli Parental Attitudes Towards Peace Promoting Education. *Journal of Peace Education*, 9(3), 297-320.